

SPIS TREŚCI

WSTĘP	13
ROZDZIAŁ 1. WPŁYW KONFLIKTÓW ETNICZNYCH NA BEZPIECZEŃSTWO EUROPEJSKIE	15
1.1. Przyczyny konfliktów etnicznych i nacjonalizmu	15
1.2. Separatyzm.....	18
1.3. Narodziny terroryzmu	20
1.4. Konflikty etniczne i terroryzm w kontekście bezpieczeństwa międzynarodowego.....	25
ROZDZIAŁ 2. POWSTANIE ORAZ ROZWÓJ NACJONALIZMU BASKIJSKIEGO	33
2.1. Historia powstania Baskonii	33
2.2. Geneza nacjonalizmu baskijskiego	35
2.2.1. Od starożytności do początków konfliktu wewnętrznego	35
2.2.2. Polityczne korzenie nacjonalizmu baskijskiego	38
2.2.3. Okres wojny domowej.....	40
2.2.4. Dyktatura generała Francisco Franco	42
2.3. Ideologiczne załóżki ETA.....	45
ROZDZIAŁ 3. DZIAŁALNOŚĆ ETA	49
3.1. Ewolucja ideologiczna i polityczna ETA.....	49
3.1.1. Od narodzin do pierwszego Zgromadzenia (1959–1962)	49
3.1.2. Od nacjonalizmu sabiniano do idei rewolucyjnych (1963–1965).....	53
3.1.3. Różne koncepcje ideologiczne (1965–1968).....	57
3.1.4. Konsolidacja i rozwój ETA (1969– 1975).....	59
3.2. Konfrontacja ETA z demokracją.....	64
3.2.1. Podłoże dla dwóch dekad terroryzmu – ETA w latach 1977–1979.....	64
3.2.2. Okres stagnacji (1980–1986).....	70
3.2.3. Okres kryzysu (1986/87–1991)	73
3.2.4. Spuścizna kryzysu (1992–1998).....	76
3.3. ETA w XXI wieku.....	82

ROZDZIAŁ 4. IDEOLOGICZNO-POLITYCZNE OBLICZE SEPARATYZMU BASKIJSKIEGO	91
4.1. Orientacja ideologiczna w Kraju Basków oraz nastroje społeczne u progu XXI w.	91
4.2. Zaplecze polityczne nacjonalizmu baskijskiego	96
4.3. Klimat społeczno-polityczny po ostatnich wyborach	103
Zakończenie	109
Bibliografia	113
Wykaz skrótów	117
Wykaz tabel.....	119
Wykaz rysunków.....	121
Resumen.....	123
Summary	127

ÍNDICE

INTRODUCCIÓN	13
CAPÍTULO 1. LA INFLUENCIA DE CONFLICTOS ÉTNICOS EN LA SEGURIDAD EUROPEA	15
1.1. Las razones de conflictos étnicos y nacionalismo.....	15
1.2. Separatismo.....	18
1.3. El inicio del terrorismo	20
1.4. Conflictos étnicos y terrorismo en el contexto de seguridad internacional	25
CAPÍTULO 2. EL ESTABLECIMIENTO Y DESARROLLO DEL NACIONALISMO VASCO	33
2.1. La historia del establecimiento del País Vasco	33
2.2. Los orígenes del nacionalismo vasco	35
2.2.1. De antigüedad a los inicios del conflicto interno.....	35
2.2.2. Las raíces políticas del nacionalismo vasco	38
2.2.3. La guerra civil.....	40
2.2.4. La dictadura del General Francisco Franco.....	42
2.3. Los orígenes ideológicos de ETA.....	45
CAPÍTULO 3. LAS ACTIVIDADES DE ETA	49
3.1. Evolución ideológica y política de ETA.....	49
3.1.1. Del establecimiento a la primera Asamblea (1959–1962).....	49
3.1.2. Del nacionalismo sabiniano a las ideas revolucionarias (1963–1965).....	53
3.1.3. Varios conceptos ideológicos (1965–1968).....	57
3.1.4. La consolidación y desarrollo de ETA (1969– 1975).....	59
3.2. Confrontación de ETA con la democracia	64
3.2.1. Las bases para dos décadas del terrorismo – ETA en los años 1977–1979 ..	64
3.2.2. El periodo de estancamiento (1980–1986).....	70
3.2.3. El periodo de crisis (1986/87–1991)	73
3.2.4. El legado de la crisis (1992–1998)	76
3.3. ETA en el siglo XXI.....	82

CAPÍTULO 4. ASPECTOS IDEOLÓGICOS Y POLÍTICOS DEL NACIONALISMO VASCO	91
4.1. La orientación política en País Vasco y sentimientos sociales en los principios del siglo XXI	91
4.2. El fundamento político del nacionalismo vasco	96
4.3. El clima sociopolítico después de las últimas elecciones	103
Conclusiones	109
Bibliografía	113
La lista de las abreviaciones	117
La lista de las tablas	119
La lista de las figuras.....	121
Resumen.....	123
Summary	127

TABLE OF CONTENTS

INTRODUCTION	13
CHAPTER 1. THE INFLUENCE OF ETHNIC CONFLICTS ON EUROPEAN SECURITY	15
1.1. The reasons of ethnic conflict and nationalism.....	15
1.2. Separatism.....	18
1.3. The birth of terrorism.....	20
1.4. Ethnic conflicts and terrorism in the context of international security	25
CHAPTER 2. THE ESTABLISHMENT AND DEVELOPMENT OF BASQUE NATIONALISM	33
2.1. The history of the Basque Country establishment	33
2.2. The origins of Basque nationalism.....	35
2.2.1. From antiquity to the beginnings of internal conflict	35
2.2.2. Political roots of Basque nationalism	38
2.2.3. The civil war.....	40
2.2.4. General Francisco Franco’s dictatorship	42
2.3. Ideological origins of ETA.....	45
CHAPTER 3. THE INFLUENCE OF ETHNIC CONFLICTS ON EUROPEAN SECURITY	49
3.1. ETA’s ideological and political evolution.....	49
3.1.1. From the establishment to the first Assembly (1959–1962).....	49
3.1.2. From sabiniano nationalism to revolutionary ideas (1963–1965).....	53
3.1.3. Various ideological concepts (1965–1968).....	57
3.1.4. ETA’s consolidation and development (1969–1975).....	59
3.2. ETA’s confrontation with democracy.....	64
3.2.1. The roots for two decades of terrorism – ETA in the years 1977–1979.....	64
3.2.2. The stagnation period (1980–1986).....	70
3.2.3. The crisis period (1986/87–1991).....	73
3.2.4. The legacy of the crisis (1992–1998)	76
3.3. ETA in the XXIst century.....	82

CHAPTER 4. IDEOLOGICAL AND POLITICAL ASPECTS	
OF BASQUE SEPARATISM	91
4.1. Ideological orientation in the Basque Country and social mood at the beginning of the XXI century	91
4.2. Political background of Basque nationalism.....	96
4.3. Socio-political climate after the last election.....	103
Conclusions.....	109
Bibliography	113
List of most frequently used abbreviations.....	117
List of tables.....	119
List of figures	121
Resumen.....	123
Summary	127

WSTĘP

„Kultura i tożsamość narodowa, będące w szerokim pojęciu tożsamością cywilizacji, kształtują wzorce spójności, dezintegracji i konfliktu w świecie, jaki nastąpił po zimnej wojnie”¹. Dla większości ludzi kulturowa tożsamość (w tym wszystkie jej symbole, np. flagi czy godła) jest czynnikiem, który ma bardzo duże znaczenie. Należy pamiętać słowa Samuela Huntingtona, iż najważniejsze różnice między narodami nie mają charakteru ideologicznego, politycznego czy ekonomicznego, lecz kulturowy². Tożsamość kulturowa określana jest poprzez obiektywne wspólne elementy łączące daną grupę ludzi, takie jak: historia, określone terytorium, język, religia, obyczaje, instytucje społeczne, ale również przez subiektywną samoidentyfikację ludzi, co stanowi najsilniejszą przesłankę. Skoro to właśnie kultura zdaje się najbardziej zakorzenionym elementem w świadomości człowieka, teza, iż najostrejsze, najpoważniejsze i najgroźniejsze konflikty występują między ludami należącymi do różnych kręgów kulturowych³, nie powinna być zaskakująca.

Nasilenie się konfliktów etnicznych po okresie zimnej wojny związane jest ze wzrostem świadomości narodowej poszczególnych grup społecznych i szeroko rozpowszechnioną ideą prawa narodów do samostanowienia. Od końca II wojny światowej, a w szczególności po zakończeniu zimnej wojny, w Europie Zachodniej funkcjonują dwie sprzeczne tendencje. Jedną z nich jest dążenie do coraz większej integracji w ramach Unii Europejskiej (UE), podczas gdy druga ma charakter odśrodkowy i sprowadza się do dążenia narodów wchodzących w skład państw wielonarodowościowych do uniezależnienia się i odzyskania (jak w przypadku Basków) lub uzyskania niepodległości⁴.

Grupy etniczne mające poczucie wewnętrznej wspólnoty i dążące do zachowania odrębności kulturowej i etnicznej, nie mogące w drodze pokojowych negocjacji uzyskać suwerenności, zaczynają zakładać organizacje terrorystyczne, które stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa zarówno danego państwa, jak i bezpieczeństwa międzynarodowego. Tak właśnie stało się w przypadku konfliktu pomiędzy Hiszpa-

---

¹ S. Huntington, *Zderzenie cywilizacji*, Warszawskie Wydawnictwo Literackie Muza SA, Warszawa 2003, s. 15.

² *Ibidem*, s. 18.

³ *Ibidem*, s. 20.

⁴ Szerzej zob. G. Bernatowicz, *Problem baskijski*, „Sprawy Międzynarodowe” 1974, nr 6, s. 139.

nią (rządem centralnym) a Krajem Basków⁵. Jeszcze groźniejszym zjawiskiem jest konsolidacja ekstremistycznych organizacji mniejszości narodowych (udzielanie wzajemnej pomocy – w przeprowadzaniu ataków terrorystycznych, zakupie i transporcie broni, ukrywaniu przestępców itp.), co potępione zostało przez Komitet Ministrów Rady Europy w styczniu 1974 r.⁶. Niestety, dla niektórych narodów akty terroru są jedyną metodą zwrócenia na siebie uwagi światowej opinii publicznej (co również potwierdza się w przypadku ETA).

Niniejsza monografia ma na celu zaprezentowanie korzeni nacjonalizmu baskijskiego i powodów, dla których powstała organizacja ETA, która na początku cieszyła się poparciem niemal całego swojego narodu, a później zaczęła je tracić tak, aby w końcu zostać potępioną jako brutalna organizacja terrorystyczna, oraz analiza możliwych sposobów rozwiązania sprawy baskijskiej. Aby rozwiązać główny problem badawczy, postawiono następujące pytania badawcze: jaka jest geneza nacjonalizmu baskijskiego i w jaki sposób on ewoluował?; Jakie były podstawy utworzenia ETA i jakie nastąpiły zmiany ideologiczne oraz taktyczne w tej organizacji oraz do czego zmierzała ETA, co osiągnęła i jak kształtuje się sytuacja obecnie?; Jaki jest stosunek społeczeństwa Baskonii do idei separatystycznych?

Niniejsza monografia porusza także wiele innych kwestii dotyczących szeroko pojętego problemu nacjonalizmu baskijskiego. Pierwszy rozdział traktuje o konfliktach etnicznych, nacjonalizmie i jego odmianach oraz terroryzmie, aby stworzyć teoretyczną bazę dla analizy konkretnego przykładu, jakim jest separatyzm baskijski. Dwa kolejne rozdziały prezentują historię konfliktu, z czego pierwszy dotyczy genezy nacjonalizmu baskijskiego aż do powstania ETA, podczas gdy kolejny ilustruje działalność tej organizacji do chwili obecnej. Ostatni rozdział to analiza zaplecza ideologiczno-politycznego nacjonalizmu baskijskiego oraz próba przedstawienia nowych koncepcji rozwiązania problemu. Wnioski z badań ujęte zostały w zakończeniu. Monografia powstała na podstawie wnikliwej analizy dokumentów i literatury przedmiotu, głównie w języku hiszpańskim, a także polskim i angielskim. Autorka korzystała także z własnych doświadczeń, głównie z rozmów przeprowadzonych z mieszkańcami Baskonii podczas licznych wizyt w Hiszpanii.

---

⁵ Poza najbardziej eksponowanym przez Basków aspektem historyczno-kulturowym jest jeszcze i inny, o którym organizacja terrorystyczna, jaką stała się ETA, nigdy nie wspomina – Kraj Basków jest jednym z najlepiej rozwiniętych ekonomicznie regionów Hiszpanii, gdzie wielkość dochodu narodowego na jednego mieszkańca jest najwyższy w całym kraju (poza okręgami Madrytu i Barceloną). Wc Baskonii rozwinięte są również niemal wszystkie gałęzie przemysłu, a więc czuje się ona samowystarczalna i nie chce, by region był eksploatowany przez resztę kraju.

⁶ *Ibidem*, s. 140.